

Til Norges vassdrags- og energidirektorat

Frå Sylvia Hagen

Høyringsuttale – pumpekraftverk i Røldal

Endra konsesjonssøknad i sak 9236, saksnummer 202320330. Supplerande innspel til vilkårsrevisjon i sak 8571, saksnummer 201913014.

Kong Harald brukte Astrid Lindgren sitt sitat i nyttårstalen i 2015: «Den som er veldig sterk, må også være veldig snill.»

For meg handlar dette også om kraftutbygging. Når ein har mykje makt, kunnskap og ressursar, følger det eit ansvar med. Hydro og Lyse har hatt stor påverknad på Røldal i over 60 år. Då meiner eg også at dei må ta eit større ansvar for konsekvensane av det dei har gjort, før dei ber lokalsamfunnet om å godta nye inngrep.

Eg skal prøve å belyse kvifor tida ikkje er moden for å godkjenne konsesjon om pumpekraft i Røldal.

Dialogen med lokalsamfunnet

Det blir sagt at samarbeidet med lokalsamfunnet er godt. Det kjenner eg meg ikkje igjen i.

Ingen frå Lyse DA har kome til Røldal for å presentere endringane, forklare kva dei betyr eller møte folk som sit med spørsmål og uro.

Det er vanskeleg å forstå dette som god dialog.

Vi skal ikkje måtte lese oss fram til kva som skal skje med bygda vår gjennom omfattande dokument på eit høyringsnett, og den einaste sparringspartnaren vår for å tolke planane blir ChatGPT.

Drikkevatn

Eg tok opp massedeponiet på synfaringa. Etter det som no er lagt fram, er eg endå meir bekymra for drikkevatnet vårt.

Slik eg forstår planane, skal dei endå større mengdene med massar anten bli meir spreidde og kome nærare drikkevassverket, dumpast lenger ut i vatnet eller bli lagde opp som eit høgare deponi.

Om det blir funne ut at det per dags dato er trygt å leggje massane her, men at det i framtida viser seg å ikkje stemme – kva er plan B? Kven tek ansvaret dersom vasskjelda vår blir påverka?

Hugs: Reint vatn er ein grunnleggjande menneskerett.

Deponi

Deponiet skal liggje ved elveosen. Det er ein av dei mest sentrale og mest brukte fiskeplassane for born og ungdom under 18 år – nettopp fordi dei kan kome seg dit utan bil.

Blir sprengmassane så skarpe og bratte at vi aldri meir kan ta oss ned til vatnet der fyllinga skal vere?

Vil det bli liggjande i heile annleggsperioden ei hinne av støv og partiklar på vatnet som fisken skal leve i – og som vi skal bade i?

Kva stoff og partiklar kan lekke frå massane? Kva skjer med vatnet dersom massane blir liggjande i vatn over mange år? Kva skjer med fisken?

Blir sprengmassane vaska før dei blir dumpa?

Bading, kano og SUP

Me, som alle andre folk, likar å bade, spesielt når det er fint vêr. Me likar å ha ein stad der heile familien kan vere på piknik, bruke bøtte og spade, padle SUP og ha det reint og fint både på land og i vatnet.

Røldalsvatnet er den einaste staden me i framtida kan ha muligheten til dette.

Eg har budd seks år på Voss og veit kor flott det er når det sosiale livet er bygd opp rundt vatnet. Vatnet er ein sosial samlingsplass.

Me har blitt vane med badetilhøva i Røldal, men håpet om ei betring har alltid vore der. No er me livredde for at det skal bli verre.

Kraftverksjefen seier at me er heldige som har erosjonssona. Ho seier at utan regulering ville me ikkje hatt strand. Men korleis skal me kjenna oss heldige som har ei strand om den ikkje kan nyttast og kun er ein barriere for å nå vatnet?

Det me veit er at Lyse DA har satt opp skilt ved vatnet for å varsle om fare. Til dags dato har det vore ok trygt å bade der, men med meir erosjon frå pumpekraftverk blir det farlig. Me har ei elv å bade i, men der fer ein ikkje med små born eller om ein har balanseproblem. Kva vil dei avbøtande tiltaka bli om me aldri meir kan nytte Røldalsvatnet som badeplass?

Båt og tilgang til vatnet

Vil ingen kunne ha båt liggjande ved vatnet når effektkøyinga startar?

Og kvar er det blitt av båtopptrekket?

De veit at det einaste båtopptrekket Hydro/Lyse har laga, er plassert i eit rasutsett område – på ein stad der det står skilt om at bilar og folk kkje skal stoppe?!

Dersom utbyggjaren meiner at tilgangen til vatnet skal bli teken vare på, må det visast konkret korleis det skal fungere. Det held ikkje at det står i ein plan at tilgangen skal sikrast.

Tilrettelegging og tryggleik

Når tilrettelegging fell bort utan trygge alternativ, blir tryggleiken vår svekka.

Det er Hydro som sit med kunnskapen, ingeniørane, arbeidsstaben, pengane osv. Kvardagen vår skal fungere. Det er ikkje berre basalbehov som reint drikkevatt som skal vere dekte. Skal ein ha levande bygder, må også **varige** trivselstiltaka fungere til kvar ei tid.

Ei utrygg framtid med uforutsigbare tilhøve held aktivitet i bygda vår nede og det hjelper ikkje akkurat på tilflytting.

Ordlyd i eldre konsesjon

Røldalsvatnet skal med naturleg tilsig nå kote 378 om våren, og vassstanden skal vere stabil til 1. oktober. Det står vidare at det ikkje skal *tappast* under denne koten i denne perioden.

Men kan det *pumpast*?

Det står beskrive at det er *naturleg tilsig* som skal bidra med LRV, men kva med *regulert tilsig* frå Votna ved eit pumpekraftverk?

Lyse skriv at dei har to meter reguleringsmoglegheit om sommaren. Eg vil anta det er frå kote 380 til 378 som er sommarmånadene, og at det plutseleg ikkje er to meter reguleringsmoglegheit same kva kote vatnet har nådd?

Eg er redd kvar ei setning kan bli vridd på i Lyse DA sin favør.

Dette er eit døme på at det er uheldig at konsesjonen/revisjonen ikkje blir prioritert før søknaden om pumpekraftverk kjem inn.

Trafikk og skuleveg

Kva med all den auka trafikken ut på Fjetland og gjennom bygda?

Strekninga frå kraftstasjonen og heilt inn til skulen er skuleveg. Det er ein skuleveg utan gul stripe, utan skikkeleg gatelys og med tydelege brøytekantar vinterstid.

Dette er vegen ungane våre brukar.

Eg meiner det er for enkelt å omtale auka trafikk som ei mellombels ulempe i anleggsperioden. For dei som bur langs vegen, går dagleg tur der og for ungane som går der kvar dag, er dette eit spørsmål om tryggleik.

Kva konkrete tiltak skal gjennomførast før anleggstrafikken startar?

Sjølv om massane ikkje lenger skal fraktast gjennom bygda, skal alt utstyret, maskinene og alle dei tilsette ut til kraftstasjonen.

Og kva skjer dersom tiltaka ikkje er nok?

Votna

Det som engasjerer folk flest lokalt, er reinsdyra og skituren Rundt Nuten. Begge delar er framleis råka i dei nye planane!

Valdalen og gamle inngrep

Valdalen er ein av få stader på heile Vestlandet som hadde ein rassikker heilårsveg før neddemminga. I dag sit vi igjen med den evinnelege utrygge isen og den rasutsette bilvegen.

Dette er eit døme på at tidlegare inngrep framleis har konsekvensar for folk som bur her.

På synfaringa i haust spurde eg Honningsvåg kva som ville bli betre i Valdalen. Han påpeika at ingenting ville bli verre i Valdalen, men heller ikkje betre.

Då tenkjer eg at me ikkje er heilt i mål.

Ut frå miljøomsyn og oppdaterte krav må ein kunne forvente at noko skal bli betre frå 1960-talet?

Fleirtalet i Røldal har sagt nei til pumpekraftverk.

Eg er ikkje overtydd om at denne nye søknaden er så positiv som Lyse legg fram. Når det er umogleg å sjå kva som blir betre, er det også heilt grunnleggjande håplaut å vere positiv til Lyse DA si utbygging. Det er vi som skal bu her med konsekvensene etter at anlegget er ferdig.

Inntekter til kommunen åleine er aldri ei god nok løysing.

Øydelegg du noko, må du erstatte det eller reparere det.

Det er vanlig folkeskikk som burde også gjelde for store kraftutbyggingar.

Etter 60 år med kraftutbygging i Røldal meiner eg det er på tide at Hydro og Lyse viser i praksis at dei tek ansvar for det som allereie er gjort og tek ansvar for konsekvensane av tidlegare inngrep.

Det er ikkje urimeleg å krevje.

NVE sitt ansvar

Kommunen har ansvar for innbyggjarane sine, men det kan ikkje vere rett at det skal vere forhandlingar kvar gong Hydro/Lyse har øydelagt noko, og kommunen så skal risikere å måtte bruke kraftinntektene sine på å rydde opp i skadene eller at skadene berre forblir.

NVE skildrar revisjon som eit høve til å rette opp reguleringsskadar og ulemper for allmenne interesser i lys av ny kunnskap og erfaringar.

Det er dykkar oppgåve å pålegge kraftselskapa å ha fleir ballar i lufta. Det bør vera rom for både straum, inntjening, men ikkje minst forbetring for dyreliv, natur, miljø og folk.

Og meiner de, NVE, at regulanten nokre gonger ikkje står ansvarleg, så må de grunngje kven som er ansvarleg kvar gong noko er eller blir øydelagt.

For å illustrere kor mykje makt Hydro har, og kor sterke dei er, legg eg ved bilete frå Hydro si bok *Kraften* av Trygve Brandal s. 34

MØTET MELLOM UTBYGGJAR OG LOKALSAMFUNN

Når eit privat firma eller staten legg fram planar for kraftutbygging ein stad, er styrkeforholdet mellom utbyggjar og lokalsamfunn ujamt. Den profesjonelle utbyggjaren sit med alle dei gode korta, og amatørane i bygdene og i kommunestyringa har lite å stilla opp med. Slik er det framleis, men endå meir utprega var det på 1960-talet.

Styrkeforholdet kan skjematisk framstillast slik:⁵⁴

Emne	Utbyggjar	Lokalsamfunnet
Pengar	Stort budsjett.	Kommunar og privatpersonar med begrensa økonomiske ressursar.
Ekspertise	Har tilsette juristar, økonomar og ingeniørar til å laga planar og til å fremja dei.	Svak kommuneadministrasjon, ikkje fagfolk.
Røynsle	Har gjort dette før, kjenner systemet.	Privatpersonar må gjera det på fritida.
Samstemt	Kan tala med ei røyst.	Gjer dette for første gong, kjenner ikkje systemet.
Kontaktar	Har kontaktar i politikk og administrasjon på regionalt og nasjonalt nivå.	Er gjerne splitta i ulike interesser.
Påvirkingsverktøy	Lekre brosjyrar, store oppslag i avisene, informasjonsmøte	Manglar kontaktar i politikk og administrasjon.
		Stensilerte flygeblad, lesarinnlegg i avisene